

Захер-Мазох як поборник єврейського рівноправ'я

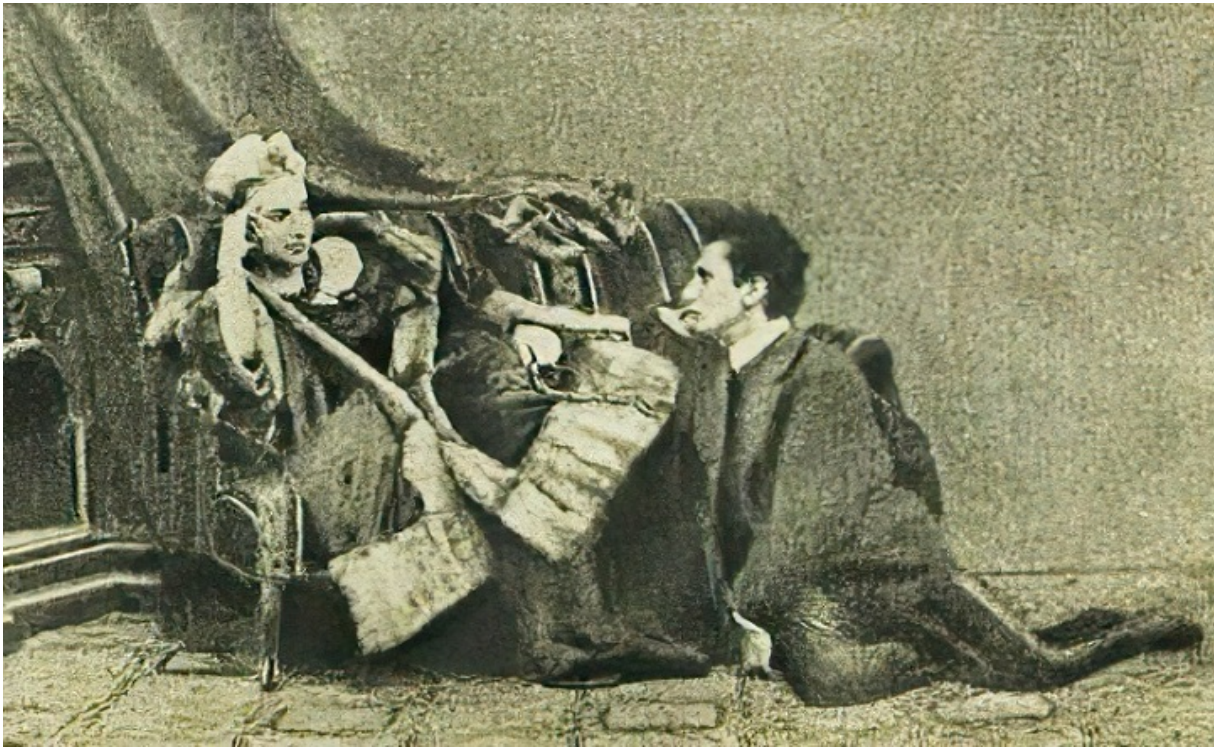

Пам'ятник Захер-Мазоху у Львові. Фото: Нюасінт

Леопольд фон Захер-Мазох народився в Лемберзі (Львові) в 1836 році. Його батько був начальником поліції Королівства Галіції та Лодомерії (і, за чутками, мав єврейське коріння), а мати походила з родини ректора Львівського університету. «Завдяки моїй годувальниці українська мова стала першою, якою я заговорив», — згадував пізніше Леопольд. Втім, основною мовою письменника стала німецька, яку він чудово опанував після переїзду сім'ї до Праги 1848 року

Юнак навчався в університетах Праги та австрійського Граца. Паралельно з викладацькою діяльністю молодик став писати статті на історичні теми, а незабаром і художню прозу. Після успіху серед читачів роману «Дон Жуан із Коломиї», опублікованого в 1872 році в одному з паризьких журналів, Захер-Мазох повністю присвячує себе літературі.

Сюжет одного із найвідоміших його творів — повісті «Венера в хутрі» — перегукується з подіями в особистому житті письменника. Центральний жіночий характер — Ванда фон Дунаєв — списаний із подруги Леопольда, письменниці-початківці Фанні фон Пістор.

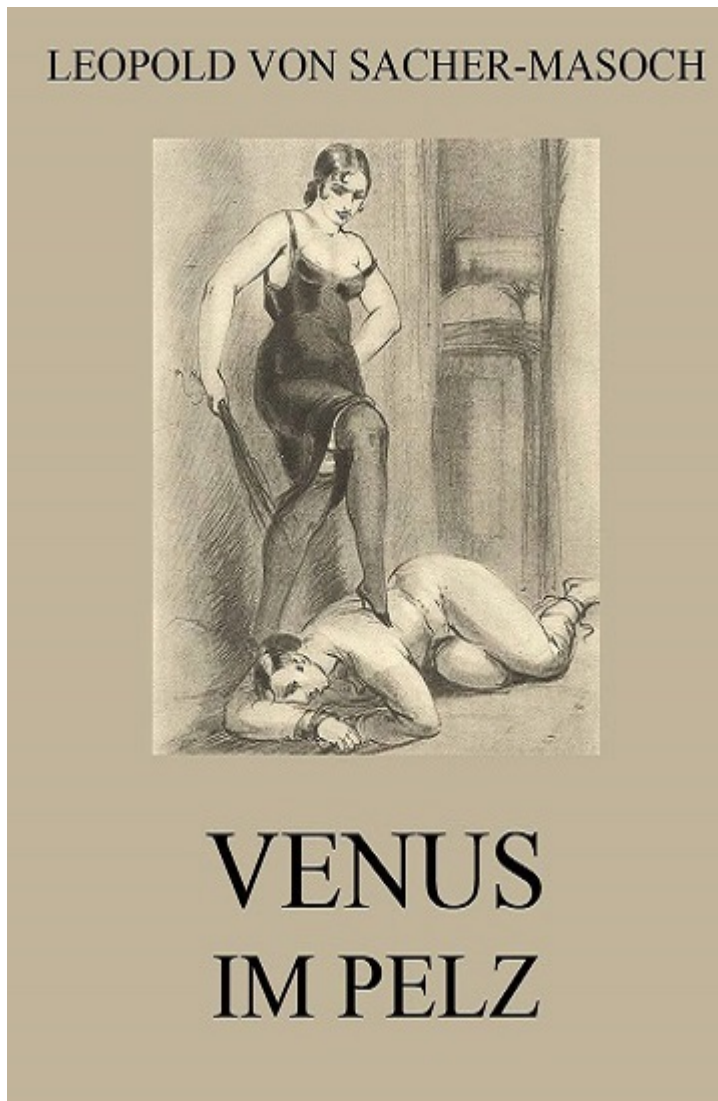

Захер-Мазох і Фанні фон Пістор

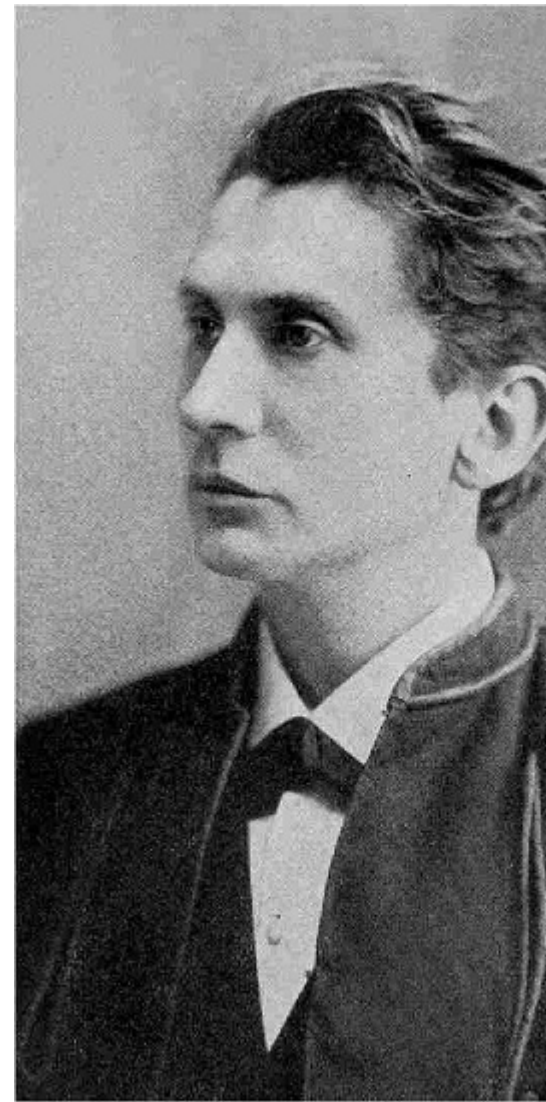
Дівчина звернулася до вже популярного автора під вигаданим ім'ям та титулом баронеси Богданофф із проханням допомогти їй покращити літературний стиль. У грудні 1869 року фон Захер-Мазох і фон Пістор підписали контракт, за яким він ставав її рабом на шість місяців за умови, що жінка вбирається в хутро так часто, як це можливо

Книгу переклали провідними світовими мовами, з неї зробили п'єсу. Після появи цього твору тема знущення деспотичної жінки зі слабого чоловіка стає дуже виразною. У 1890 році австрійський психопатолог Ріхард фон Крафт-Ебінг (який викладав у тому ж університеті Граца, але Леопольда особисто не знав) вводить в обіг слово «мазохізм», закріпивши славу фон Захер-Мазоха як співака «статевих збочень».

У 1873 році Леопольд одружився з Аворою фон Рюмелін, яка теж почала писати під псевдонімом ...Ванда фон Дунаєв. Їхні стосунки також нагадують ті, про які йдеться у «Венері в хутрі». Надмірні вимоги дружини довели письменника до бідності, змушуючи інтенсивно працювати. Він був дуже плідним автором, залишивши по собі приблизно 80 повістей, ста оповідань та есе та вісім драматичних творів. Будучи популярним письменником у німецькомовному світі, він широко відомий і у Франції (де був удостоєний ордена Почесного Легіону), і в Росії.

Молодий Леопольд і його «Венера у хутрі»

Після офіційного розлучення та одруження в 1890 році з перекладачкою Гульдою Майстер [Леопольд фон Захер-Мазох](#) переїжджає із сімейством у маєток у містечку Ліндхайм неподалік Франкфурта-на-Майні. Старіючий автор намагається знайти душевну рівновагу в новій сім'ї і відносну матеріальну стабільність

Але в історію він увійшов не лише як батько мазохізму. Леопольд відкрив для німецької літератури народне життя Східної Європи та з повним правом заслужив звання національного письменника Галіції. Він вивчав мову, оповіді, звичаї та культуру різних етносів, публікував збірки польських, єврейських та українських оповідань. Серед написаних ним книг — «Єврейські історії» (Judengeschichten). Видана в Лейпцигу збірка складалася з двадцяти шести історій, що описують різні сторони єврейського життя в країнах Європи. 1881 року вийшли «Нові єврейські історії».

Прекрасно розбираючись у житті галицьких євреїв, письменник використовує в оповіданнях єврейські слова, демонструючи знання національних звичаїв на рівні людини, яка виросла у єврейському середовищі. Тон його прози — дружній та співчутливий. В оповіданні «Пінчев і Мінчев» перед нами постають яскраві типи затятих сперечальників-талмудистів: як тільки вони сходяться, тут же починають нескінченну суперечку, здебільшого про зовсім незначний і не важливий предмет. Незважаючи на різницю темпераментів (Пінчев гарячий і запальний, Мінчев — спокійний і врівноважений), вони не можуть обійтися один без одного, і коли Мінчев помирає, Пінчев переживає його лише на декілька годин.

Judengeschichten

von

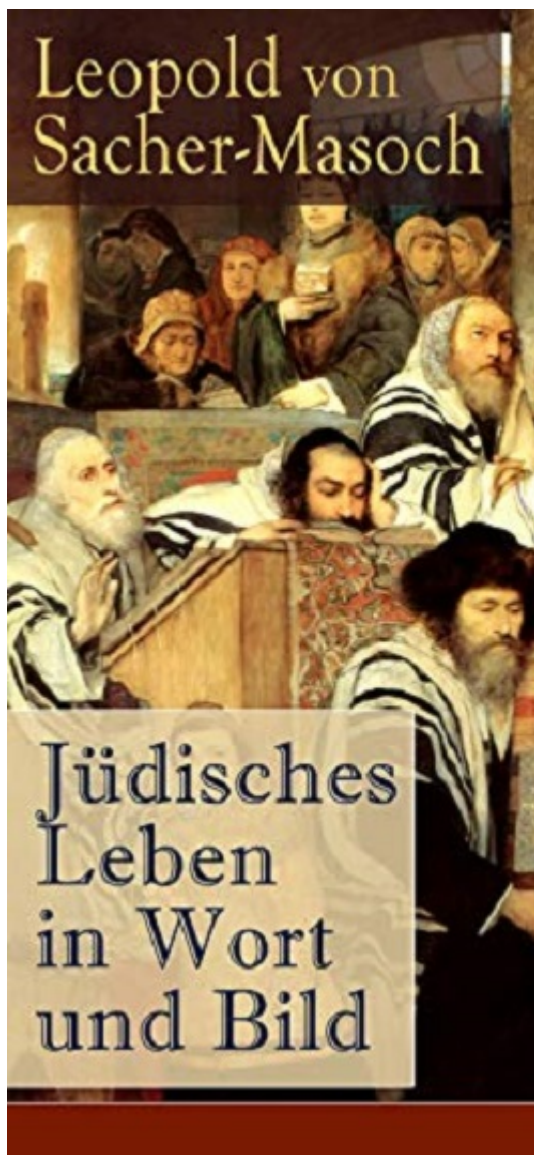
Sacher - Masoch.

„Verstampft, getreten wurden sie wie Sand,
Und blieben flachhaft wie der Bau der Erde.“
Congellom.

Leipzig.

Verlag von Johann Friedrich Hartknoch.

1878.

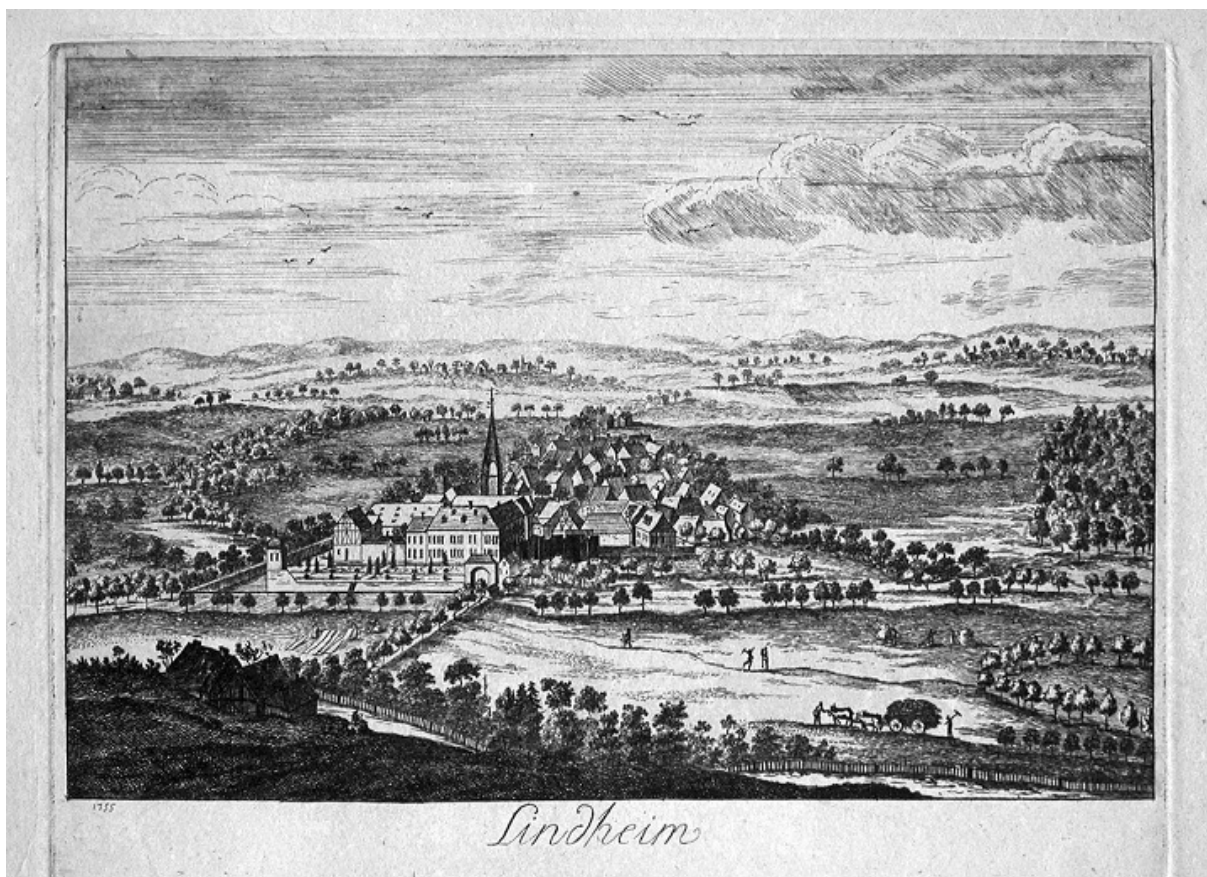

«Єврейські» твори письменника

У «Сценах із гетто» письменник торкається частково комічної теми. З виданням едикту Йосифа II про присвоєння євреям прізвищ, один винахідливий поліцейський на цьому розбагатів. За щедрю винагороду він дозволяв багатим євреям брати милозвучні прізвища, а бідним давав навмисно образливі.

Герой оповідання «Абе Нахум Вассеркруг» — великий боягуз, який боїться навіть власної тіні, але з любові до єдиного сина, відчайдушного головоріза, заміщає його в надзвичайно небезпечному підприємстві. Йдеться про звільнення польського шляхтича від селян, що наступають на нього з усіх сторін. Виконавши з успіхом задумане, він повертається з визволеним паном і знову стає боягузливим Абе, хоча для всіх знайомих стає героєм. У великій повісті «Нова робота» виведені постаті шинкаря Абеля Вольфа та його гарної доньки, яка, закохавшись у християнина, вирішує хреститися. Умовляння батька й навіть побої не допомагають, дівчина біжить до монастиря, аби підготуватися до майбутнього хрещення. Тоді батько посилає фанатиків, які вбивають її. Перу письменника також належать «Оповідання про польське гетто» та «Єврейське життя в описах та зображеннях».

Юдофільські настрої письменника спонукають його боротися за рівноправ'я євреїв — не так у багатонаціональній Австро-Угорській імперії, як у Німеччині. Ще наприкінці XIX століття фон Захер-Мазох вважав антисемітизм отруйним проявом німецького характеру. У суспільстві, де націоналістичні і антиєврейські тенденції набирали силу, він виступає із відкрито філосемітськими заявами, підкріплюючи їх серією галицьких «єврейських історій». Зображуючи з постійною симпатією та теплом автентичні звичаї східноєвропейських євреїв, він не намагається представити асиміляцію (германізацію) як єдино можливий шлях.

Панорама Ліндхейму, 1755

Свої останні роки письменник провів у маленькому містечку Ліндхайм у землі Гессен. Антиєврейські настрої, які панували в цих краях, він пояснював невіглаством місцевих жителів, які вірили в найбезглуздіші забобони. Рішення він бачить у поліпшенні системи освіти, так, за безпосередньої участі Леопольда в землі Гессен було створено просвітницькі клуби та бібліотеки. Захер-Мазох намагався довести, що євреї та християни здатні доволі успішно працювати разом, що на той час аж ніяк не здавалося очевидним.

Симпатію письменника до єврейського народу дехто пояснює дуже своєрідно. Йому імпонувала ситуація в традиційній єврейській сім'ї, де від чоловіка вимагалось бути лише обізнаним у Торі. В іншому ж чоловік грав пасивну роль, а всім заправляла дружина, яка господарювала й думала про заробіток. Це жіноче домінування відповідало способу думок Леопольда фон Захер-Мазоха. Але незалежно від причин, що спонукали його писати та діяти подібним чином, у пам'яті він залишиться не тільки провісником «мазохізму», а і «єврейським» письменником неєврейського походження, який талановито і правдиво описав життя сучасних йому юдеїв

Веніамін Чернухін, спеціально для «Хадашот»